

Рачинський О.В.,аспірант кафедри міжнародних економічних відносин,
*Хмельницький національний університет***Rachynskyi Oleksandr,**PhD Student in the Department of International Economic Relations,
Khmelnitsky National University

БАЗОВІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ

Рачинський О.В. Базові аспекти формування системи оцінки фінансової стійкості промислових підприємств. У статті проведено дослідження проблематики забезпечення фінансової стійкості підприємств промисловості за нинішніх умов господарювання. Наведено напрями поліпшення фінансового стану вітчизняних промислових підприємств, що вплине на розвиток національної економіки. Обґрунтовано найбільш ефективні науково-методичні підходи до формування системи показників оцінки фінансової стійкості з урахуванням особливостей діяльності промислових підприємств. Наведено систему показників для оцінювання рівня фінансової стійкості промислового підприємства з характеристикою базових показників оцінки. Враховуючи сучасний стан функціонування промислових підприємств, визначено шляхи, спрямовані на поліпшення фінансово-господарської діяльності в аспекті поточної та довгострокової перспективи ведення бізнесу.

Ключові слова: промислові підприємства, фінансово-господарська діяльність, оцінка, фінансова стійкість, система показників.

Рачинский А.В. Базовые аспекты формирования системы оценки финансовой устойчивости промышленных предприятий. В статье проведено исследование проблематики обеспечения финансовой устойчивости предприятий промышленности в нынешних условиях хозяйствования. Приведены направления улучшения финансового состояния отечественных промышленных предприятий, что повлияет на развитие национальной экономики. Обоснованы наиболее эффективные научно-методические подходы к формированию системы показателей оценки финансовой устойчивости с учетом особенностей деятельности промышленных предприятий. Приведена система показателей для оценки уровня финансовой устойчивости промышленного предприятия с характеристикой базовых показателей оценки. Учитывая современное состояние функционирования промышленных предприятий, определены пути, направленные на улучшение финансово-хозяйственной деятельности в аспекте текущей и долгосрочной перспективы ведения бизнеса.

Ключевые слова: промышленные предприятия, финансово-хозяйственная деятельность, оценка, финансовая устойчивость, система показателей.

Rachynskyi Oleksandr. Basic aspects of formation of the system of assessment of financial stability of industrial enterprises. In the article the author researches the problems of ensuring the financial stability of industrial enterprises under the current economic conditions. In the management system responsible experts should develop their own system of financial stability assessment, which will allow to make effective management decisions to improve the financial position, the level of competitiveness of the enterprise, expansion of production volumes and more. The directions of improvement of the financial status of domestic industrial enterprises are presented, which will influence the development of the national economy. The most effective scientific and methodological approaches to the formation of indicators of financial stability estimation with consideration of peculiarities of activity of industrial enterprises are substantiated. The financial soundness assessment system of an industrial enterprise must be based on certain principles and a series of stages at which both internal and external information are processed. The basic parameters that determine the soundness of the financial position of an industrial enterprise are the level of solvency, the availability of working capital and the processes for conducting financial policy in the enterprise. The financial stability, which affects the overall financial condition of an industrial enterprise, depends on the development of economic potential, the possibility of updating technological equipment, improving the quality of products and, accordingly, the level of its competitiveness, etc. In order to highlight the directions of increasing the financial stability of industrial enterprises, it is important to form a system of its assessment based on which management decisions will be made in the management system of the business entity. In order to ensure financial stability, an enterprise must have a flexible capital structure. The system of indicators for estimation of level of financial stability of the industrial enterprise with the characteristic of basic indicators of estimation is presented. Taking into account the current state of functioning of industrial enterprises, the ways aimed at improving financial and economic activity in terms of current and long-term business prospects are identified.

Key words: industrial enterprises, financial and economic activity, evaluation, financial stability, system of indicators.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Фінансова стійкість для будь-якого підприємства відіграє важливу роль, адже забезпечує його сталу фінансово-господарську діяльність. Від фінансової стійкості, яка впливає на загальний фінансовий стан промислового підприємства, залежать розвиток економічного потенціалу, можливість оновлення технологічного оснащення, підвищення якості продукції та, відповідно, рівня її конкурентоспроможності тощо. З метою виокремлення напрямів підвищення фінансової стійкості промислових підприємств важливим є формування системи її оцінки, на основі даних якої будуть прийматися управлінські рішення в системі менеджменту господарюючого суб'єкта.

Огляд (аналіз) останніх досліджень і публікацій з цієї проблеми, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблематика питань щодо поліпшення фінансового стану та забезпечення фінансової стійкості промислових підприємств піднімалася у працях багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних науковців, серед яких: М.П. Денисенко, Н.Є. Ковальчук, О.С. Козлова, В.В. Нагайчук, О.М. Рудницька, Р. Сміт, О.О. Сосновська, С.О. Тульчинська, А.В. Череп, Дж. Хорріган, Н. Ющенко та ін. Сьогодні підприємства змушені пристосовуватися до постійних змін умов функціонування, що потребує використання новітніх підходів до проведення аналізу та оцінювання фінансової стійкості господарюючих суб'єктів.

Формулювання завдання дослідження. Метою статті є дослідження науково-методичних підходів до формування системи оцінки фінансової стійкості промислового підприємства з метою підвищення ефективності функціонування господарюючого суб'єкта в сучасному конкурентному середовищі.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Для промислових підприємств стійкість фінансового стану визначається відповідним рівнем рентабельності, ліквідності, достатності власного капіталу та отриманими доходами. Велике значення також мають результативність використання активів господарюючого суб'єкта, рівень ефективності управління фінансовими ресурсами і можливість фахівців вчасно реагувати на ризики та загрози фінансово-господарській діяльності.

Гнучка структура капіталу будь-якого підприємства є запорукою забезпечення фінансової стійкості, а більші обсяги доходів, ніж понесених витрат, є ознакою платоспроможності та розвитку фінансово-економічного потенціалу. Ураховуючи важливість розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності за нинішніх умов господарювання, кожне підприємство повинно забезпечити можливості для залучення додаткових фінансових ресурсів через удосконалення процесу ведення фінансової політики та окремих елементів системи управління підприємством.

Фінансовий стан підприємства залежить від оптимальної структури джерел капіталу (від співвідношення власних і позичкових коштів), структури активів підприємства і насамперед від співвідношення основних і оборотних коштів, а також від рівноваги активів та пасивів господарюючого суб'єкта [1, с. 75].

Базовими параметрами, які визначають стійкість фінансового стану промислового підприємства, є рівень платоспроможності, забезпеченість власними оборотними коштами та процеси щодо ведення фінансової політики на підприємстві. Для підприємства важливим є визначення чинників, що вплинули на зміну обсягів власних оборотних фінансових ресурсів. Постійне використання кредитів та прострочена заборгованість фінансових ресурсів для підприємства є основоположними чинниками, які визначають незадовільний фінансовий стан та підвищені ризики господарювання.

Проведення оцінки й аналізу оборотних коштів господарюючого суб'єкта відбувається з урахуванням джерел їх формування. Але слід зазначити, що у даного підходу є низка недоліків, зокрема орієнтація здебільшого на планову систему ведення фінансово-господарської діяльності, недостатність інформаційних даних тощо [2, с. 296].

Рентабельність власного капіталу кожного промислового підприємства впливає на зниження ризиків в управлінні фінансовими ресурсами, саме тому важливим напрямом поліпшення фінансового стану господарюючих суб'єктів є забезпечення найкращого співвідношення обсягів власних та додатково залучених із зовнішніх джерел фінансових ресурсів. Відповідальні фахівці підприємства можуть розробити власну систему так званої фінансової рівноваги, спрямованої на забезпечення відповідного рівня ліквідності, тобто зменшення величини фінансових зобов'язань та, відповідно, зростання обсягів фінансових ресурсів.

Зниження величини фінансових зобов'язань підприємство може досягнути шляхом зменшення постійних витрат – витрат на утримання адміністративного персоналу, скорочення рівня умовно-змінних витрат, продовження термінів кредиторської заборгованості за товарними операціями та ін.

Зростання величини грошових активів підприємства відповідальними менеджерами може бути здійснене через пришвидшення оборотності дебіторської заборгованості шляхом скорочення термінів надання комерційного кредиту; рефінансування дебіторської заборгованості – шляхом факторингу, врахування та дисконтування векселів, примусового стягнення; оптимізацію запасів товарно-матеріальних цінностей – у напрямі встановлення нормативів товарних запасів; зниження обсягів страхових, сезонних запасів під час виходу підприємства з нестабільного фінансового становища [3, с. 133]. Під дією нинішніх чинників впливу на фінансово-господарську діяльність підприємства необхідним є забезпечення ефективності збутової діяльності, що також пов'язано з формуванням та впровадженням напрямів зменшення витрат на реалізацію продукції.

Отже, для більшості вітчизняних підприємств результативність використання фінансово-економічного потенціалу, ресурсного забезпечення, рівня доходності та результативності управління витратами характеризує фінансове становище. Відповідно, фінансовий стан – економічна категорія, сукупність показників, фінансова спроможність підприємства, характеристика певних боків фінансово-господарської діяльності та ін. Проаналізовані трактування свідчать, що переважна більшість науковців на перший план висуває

таку характеристику фінансового стану, як сукупність (система) показників. Заслуговує на увагу той факт, що фінансовий стан підприємства є об'єктивною економічною категорією, що може бути оцінена з більшою або меншою глибиною й вірогідністю показників. За даними показниками менеджери мають змогу приймати результативні управлінські рішення. Зокрема, це такі економічні параметри, як фінансова стабільність, конкурентоздатність, платоспроможність, результативність господарської діяльності, які характеризують лише окремі аспекти фінансового стану господарюючого суб'єкта. Мета аналізу фінансових результатів – визначити повноту та якість їх отримання, оцінити динаміку абсолютних і відносних показників, з'ясувати спрямованість, ступінь впливу факторів на зміну прибутку й рентабельності, визначити можливі резерви їх зростання [4, с. 54].

Н. Ющенко зазначає, що для забезпечення стійкості і стабільності функціонування підприємств, спроможності самостійно захищатися від різних зовнішніх і внутрішніх негативних впливів і реалізовувати власні економічні інтереси, для забезпечення економічної незалежності підприємства, спроможності використовувати конкурентні переваги для забезпечення рівноправності участі в ринкових взаємовідносинах та здійснення постійної модернізації виробництва, ефективною інвестиційної та інноваційної політики, розвитку кадрового потенціалу підприємства. Порівняльний аналіз концептуальних і методологічних підходів до аналізу фінансового стану як найбільш адекватного й ефективного інструментарію за нинішнього стану вітчизняної економіки дає змогу визнати теорію нечіткої логіки [5, с. 352].

Науково-методичні підходи до оцінювання фінансової стійкості підприємства здебільшого диференціюються за коефіцієнтним, агрегатним та інтегральним підходами. Основою коефіцієнтного підходу оцінки фінансової стійкості підприємства є обчислення та аналіз низки фінансових коефіцієнтів. Методичний підхід до визначення фінансової стійкості за допомогою фінансових коефіцієнтів найчастіше використовується.

Агрегатний підхід базується на визначенні фінансової стійкості на основі агрегатів. Даний підхід є доповненням до наведеного вище, оскільки виділяє чотири типи поточної фінансової стійкості підприємства. Трьом показникам наявності джерел формування запасів відповідають три показники забезпечення запасів джерелами формування: надлишок або нестача власних оборотних коштів; надлишок або нестача власних оборотних коштів і довгострокових джерел формування запасів; надлишок або нестача запасів підприємства.

Інтегральний підхід дає змогу дати інтегровану оцінку ступеня фінансової стійкості. Такий підхід можна застосовувати на практиці, особливо в умовах кризового стану економічної системи, коли старі господарські зв'язки підприємства порушені і відбувається процес налагодження ним нових зв'язків із партнерами, зацікавленими у достатній фінансовій стійкості [6, с. 916].

Процес оцінювання фінансової стійкості господарюючого суб'єкта відбувається за низкою стадій, таких

як підготовча стадія оцінки, збір та опрацювання інформаційних даних, проведення аналізу та визначення напрямів поліпшення фінансового стану суб'єкта.

На підготовчому етапі процесу оцінювання фінансової стійкості підприємства визначаються основоположні цілі проведення оцінки та аналізу, деталізується черговість стадій здійснення аналізу. Під час збору та опрацювання інформаційних даних важливим є врахування відповідальними фахівцями підприємства впливу як внутрішніх, так і зовнішніх чинників із визначенням можливості протидії негативним умовам господарювання та забезпечення належного фінансового становища.

Під час безпосереднього аналізу економічних параметрів, що визначають фінансову стійкість, управлінським персоналом надається характеристика різновиду фінансової стійкості, яка може бути абсолютною, стабільною чи кризовою [7, с. 63–64].

Кожне підприємство, враховуючи умови функціонування, вплив зовнішніх чинників, поточне фінансове становище, упорядковує власну систему економічних параметрів для оцінювання та аналізу рівня фінансової стійкості. Вибрані для оцінювання дані показники повинні як найширше відображати всі аспекти забезпечення фінансової стійкості. Саме на основі даного аналізу управлінський персонал має змогу визначити чинники, які призвели до відхилень фактично отриманих показників від запланованих та прийняти відповідні управлінські рішення. Такі рішення спрямовані не тільки на поліпшення фінансової стійкості підприємства у знайдених проблематичних аспектах діяльності підприємства, а й можуть стосуватися внесення корективів щодо алгоритму проведення оцінювання фінансового стану та коригування вибраної системи економічних параметрів.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Кожне підприємство має власну специфіку роботи, тому в системі менеджменту відповідальними фахівцями має бути розроблена власна система оцінки фінансової стійкості, яка дасть змогу приймати результативні управлінські рішення для поліпшення фінансового стану, рівня конкурентоспроможності підприємства, розширення обсягів виробництва тощо. Система оцінки фінансової стійкості промислового підприємства повинна базуватися на визначених принципах та низці етапів, на яких відбувається опрацювання як внутрішніх, так і зовнішніх інформаційних даних, для прийняття результативних управлінських рішень, спрямованих на поліпшення фінансового стану підприємства. Унаслідок цього управлінський персонал здатний впливати на процеси підвищення конкурентоспроможності продукції і збільшення обсягів виробництва, реалізації продукції та отримати в кінцевому підсумку більшу прибутковість від ведення власної фінансово-господарської діяльності. Система оцінки фінансової стійкості входить до такого важливого елементу системи менеджменту підприємства, як аналіз фінансово-господарської діяльності, тому з боку управлінського персоналу даним питанням має бути приділена належна увага з використанням новітніх науково-методичних підходів до управління.

Список використаних джерел:

1. Нагайчук В.В., Ковальчук Н.Є. Аналіз фінансової стійкості підприємств та напрями її забезпечення. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Серія «Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку»*. 2017. № 875. С. 71–76.
2. Тульчинська С.О., Нікітіна М.В. Проблеми оцінки фінансового стану підприємства і напрями їх вирішення. *Сучасні проблеми економіки і підприємництва*. 2013. Вип. 12. С. 295–301.
3. Рудницька О.М., Біленська Я.Р. Шляхи покращання фінансового стану українських підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2009. № 649. С. 132–138.
4. Денисенко М.П., Зазимко О.В. Основні аспекти оцінки фінансового стану підприємств. *Агросвіт*. 2015. № 10. С. 52–58.
5. Ющенко Н. Порівняльна характеристика методологічних підходів до проведення аналізу фінансового стану підприємства. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 2. С. 346–356.
6. Козлова О.С. Методика оцінки фінансової стійкості підприємства. *Молодий вчений*. 2017. № 10. С. 914–918.
7. Сосновська О.О. Механізм оцінки фінансової стійкості підприємств. *Економіка: теорія та практика*. 2015. № 2. С. 60–66.

References:

1. Naghajchuk V.V., Kovalchuk N.Je. (2017) Analiz finansovoji stijkosti pidpryjemstv ta naprjamy jiji zabezpechennja [Analysis of financial stability of enterprises and directions of its provision]. *Visnyk Nacionaljnogho universytetu «Ljvivjsjka politekhnika»*. Serija: Menedzhment ta pidpryjemnyctvo v Ukraini: etapy stanovlennja i problemy rozvytku, no. 875, pp. 71–76.
2. Tuljchynsjka S.O., Nikitina M.V. (2013) Problemy ocinky finansovogho stanu pidpryjemstva i naprjamky jikh vyrishennja [Problems of estimation of financial state of enterprise and directions of their solution]. *Suchasni problemy ekonomiky i pidpryjemnyctvo : zbirnyk naukovykh pracj*, vol. 12, pp. 295–301.
3. Rudnycjka O.M., Bilensjka Ja.R. (2009) Shljakhy pokrashhannja finansovogho stanu ukrajinsjkykh pidpryjemstv [Ways to improve the financial condition of Ukrainian enterprises]. *Visnyk Nacionaljnogho universytetu «Ljvivjsjka politekhnika»*, no. 649, pp. 132–138.
4. Denysenko M.P., Zazymko O.V. (2015) Osnovni aspekty ocinky finansovogho stanu pidpryjemstv [The main aspects of assessing the financial condition of enterprises]. *Aghrosvit*, no. 10, pp. 52–58.
5. Jushhenko N. (2016) Porivnjalna kharakterystyka metodologichnykh pidkhodiv do provedennja analizu finansovogho stanu pidpryjemstva [Comparative characteristics of methodological approaches to the analysis of the financial condition of the enterprise]. *Problemy i perspektyvy ekonomiky ta upravlinnja*, no. 2, pp. 346–356.
6. Kozlova O.S. (2017) Metodyka ocinky finansovoji stijkosti pidpryjemstva [Methods of estimation of financial stability of the enterprise]. *Molodyj vchenyj*, no. 10, pp. 914–918.
7. Sosnovsjka O.O. (2015) Mekhanizm ocinky finansovoji stijkosti pidpryjemstv [The mechanism of evaluation of financial stability of enterprises]. *Ekonomika: teorija ta praktyka*, no. 2, pp. 60–66.